

פתח דבר

"פעם ראשונה אָרְם לומד ומבין.
פעם שְׁנִיָּה לומד ותוֹהָה:
מְשֻׁטָה הֵייתִי בִּי שְׁדַמִּיתִי מִבֵּין,
הָרִי אֵינִי מִבֵּין וְלֹא כְלוּם.
פעם שְׁלִישִׁית מִבֵּין וְאֵינוּ מִבֵּין.
פעם רְבִיעִית מִבֵּין אֶת שְׁלֹא הִבֵּין
וְאֵינוּ מִבֵּין אֶת שְׁהִבֵּין.
וכֵן עַל דְּרָף זֶה פֶּעַם אַחַר פֶּעַם.
וְאִם יִגַע הַרְבֵּה וְחִזָּר הַרְבֵּה
עַד שְׁשׁוֹכַח כְּמָה פְּעָמִים חֲזָר,
וְיֵשׁ לוֹ סִידֵעַ מִן הַשָּׁמַיִם,
הָרִי הוּא מִתְחִיל לְהִבֵּין.
וְזוֹ תַחֲלָתָה שֶׁל חֻקְמָה"
(ש"י עגנון, עיר ומלוואה)

עם סיום ביאור הספר הזה, מתקדשת הדעת להודות לה' על הכוח שנתן בנו להגיש לעם ישראל את הספר החמישי בספר "משנה תורה" לרמב"ם, הלוא הוא "ספר קדושה", בתוספת ביאור תמציתי ומשוכלל, למען יהיו הכל, קטן וגדול, איש ואישה, בעל לב רחב ובעל לב קצר, ממשמשים בתורת רבנו בכל הודם ותפארתם.

יסוד הוא בתורתנו שהיא תורת חיים, לא רק חיים של לימוד, אלא חיים של תורה. משום כך נתייגענו יותר בספר זה בניסיון לפשט את הדברים ולהציג לפני הקורא קו בהיר, קב ונקי, של ביאור השוור מהלכי חיים, ולא רק ליקוט של ידיעות. פעמים הרבה אפשר להבין כל הלכה בפני עצמה, אבל קשה לתפוס את התמונה הכללית, כדרך הציטוט בראש עמוד זה. הנחת היסוד של ביאורנו הייתה שהדברים חייבים להיות פשוטים עד כמה שניתן, כגון בביאור קביעת ימי המחזור של האישה בהלכות נידה. ההלכות חייבות להיות מעשה חיים ונטועות בארץ, שהרי לא ייתכן שתצטרך כל אישה לנהל את חייה עם מחשבון ובו אלגוריתם מורכב של ימי נידה וימי ספירה בלי קשר למחזור הטבעי שלה. אמנם עדיין הדברים מורכבים, ואיננו משלים את עצמנו שהגענו לתכלית הפשטות הראויה, אך מכל מקום צעדנו בשביל מחשבה זה.

גם בעניין השחיטה והכרת חלקי הבהמה, קירבנו את הדברים להכרת המציאות. לכן צירפנו הקדמה להלכות שחיטה ובה תיאור של מבנה הגוף של הבהמה והעוף, כולל נספח ובו תמונות צבעוניות כדי לקרב את הדברים לחיים. משעה שהתורה היא תורת חיים, "אפשר שידעם הכל: גדול וקטון, איש ואשה, בעל לב רחב ובעל לב קצר"¹. כך התורה המעשית יש לה כיוון ועמוד שדרה, ואינה רק מעשה מרכבה של טבלאות ושיטות, פסקים ומחלוקות, שהאדם טובל בהן ואינו עולה מהן. אמנם לא בכל דבר הכל פוסקים כהרמב"ם, אבל אין כמוהו לתת

תפיסה נכונה, יסודית ושיטתית, של התורה כולה. בביאור שלפנינו, נקטנו את פשט הדברים בהבנת שיטת הרמב"ם, ואנו מתפללים לקדוש ברוך הוא שיזכנו לראות בקרוב בהוצאת מהדורה מורחבת הכוללת את כלל השיטות בתחום זה בתמצית הלכה למעשה, כגון שיטת שולחן ערוך והרמ"א, ובעניינים שנתחדשו בימינו.

וראוי להביא כאן את דברי הרדב"ז בסוף הלכות טרפות²:

וידעתי שיש בהלכות שחיטות וטרפות דקדוקים הרבה וחומרות הרבה ומנהגים שונים, ואני לא כתבתי אלא דעת רבנו ושיטתו. והרוצה לעמוד על כל הפרטים והדקדוקים, יעיין בדברי בעלי החידושים, חדשים גם ישנים, ובדברי הפוסקים האחרונים, וייתן דעתו שלא לאבד ממונם של ישראל מפני חומרות יתרות.

הקדושה, שהיא נושאו של ספר זה, אינה קדושה של מקום, כדרך שנהוג לציין את היחס למקדש. ההלכות הללו, איסורי ביאה ומאכלות אסורות, באות להבדיל אותנו מן העמים. והקדושה בעניינן פיירושה הבדלה והפרשה. נוסף על זה, יש למושג קדושה משמעות עמוקה יותר, להביא לחיים של קדושה, כמו שכתב רבנו³:

וְטַהַרְתָּ הַגּוֹף מִבִּיאַה לְיַד קְדֻשַׁת הַנֶּפֶשׁ מִן הַדַּעוֹת הַרְעוֹת, וְקְדֻשַׁת הַנֶּפֶשׁ גִּוְרָמַת לְהַדְמוֹת בְּשִׁכְנָה, שְׁנֵאמַר: "וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" (ויקרא יא, מד).

"קְדֻשַׁת הַנֶּפֶשׁ מִן הַדַּעוֹת הַרְעוֹת" היא הריחוק מהליכות חיים קלוקלות, שאם האדם מתרחק מהן, הוא מידמה לשכינה. ומצוות ההתדמות לשכינה עוטפת את כל חיי האדם (כפי שאומר הרמב"ם בהרחבה בראש הפרק הראשון מהלכות דעות). לא רק קדושה במקום מסוים, כגון בבית הכנסת, או בזמן מסוים, כגון בתפילה, אלא בכל מעשה של האדם. ובסוף הלכות "מאכלות אסורות", הרמב"ם אומר:

וְכָל הַנִּזְוָה בְּדָבָרִים אֵלּוּ - מִבִּיַּא קְדֻשָּׁה וְטַהַרָה יִתְרָה לְנַפְשׁוֹ, וּמִמָּרְק נֶפֶשׁ לְיֶשֶׁם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֵאמַר: "וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" (ויקרא יא, מד).

זו מטרת כל המצוות, להכניס את ה' לכל מעשה בחיינו. משום כך אנו מרבים לברך "אשר קדשנו במצוותיו". שהרי אמרו חכמים: "וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִייתֶם קדושים" - זו קדושת מצוות⁴.

אופייה של הקדושה מתברר מעיון קטן במה שאנו אומרים בכל יום בברכת 'קדושה' שבתפילת ציבור:

נְקַדִּישְׁךָ וְנַעֲרִיצְךָ וְנִשְׁלַשׁ לְךָ קְדֻשָּׁה מִשְׁלֹשֶׁת, כְּדָבָר הָאָמַר עַל יַד נְבִיאָךְ: "וְיִקְרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יי צְבָאוֹת, מְלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (ישעיה ו, ג). כְּבוֹדוֹ וְגִדְלוֹ מְלֵא עוֹלָם, וּמִשְׁרַתְיוֹ שׁוֹאֲלִים: אֵיךָ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ? מִשְׁבָּחִים וְאוֹמְרִים: "בְּרוּךְ כְּבוֹד יי מִמְקוֹמוֹ" (יחזקאל ג, יב).

דברים מופלאים, שהרי אם "מלאו כל הארץ כבודו" ו"כבודו וגודלו מלא עולם", כיצד נעלם דבר זה מעיני משרתיו, עד שנמצאו שואלים: "איה מקום כבודו?". ועוד, מה משמעות תשובתם: "ברוך כבוד ה' ממקומו"?

כבר עמד על דבר זה המשורר רבי יהודה הלוי באחד משיריו:

יְהִי, אֲנִי אֶמְצָאָךְ? מְקוֹמְךָ נַעֲלָה וְנַעֲלָם!

וְאֲנִי לֹא אֶמְצָאָךְ? כְּבוֹדְךָ מְלֵא עוֹלָם!

דהיינו, ה' בכל מקום, אך עלינו לגלות אותו. המציאות היא המורה לנו להתבונן ולגלות את ה'. זו היא הקדושה.⁵

◆ שלמי תודה ◆

תודה לקדוש קדוש קדוש, שמשעה שעמדתי על דעתי, יישר את דרכי לאחוז בתורת אמת. הבלי הזמן טורדים וטורפים אותנו יום יום, ואם נימצא נפנים לדבר אחד בטל, בטלים הרבה אוחזים זה בזה. וכשם שעלינו להיזהר מלחלל את הקודש, כך שומה עלינו להיזהר מלקדש את המרוחק, כדרך שביטא זאת מו"ר הרב יוסף קאפח, שנפשי מודה לה' בכל עת על שהפגישני עמו:⁶

נפתים אנו נפתים לכל טרדה הנקרית בדרכינו, ומתחזה לעינינו כדבר חשוב וככלי אשר חפץ בו. ורק כאשר עוברת, אנו תוהים על אשר נפתנו לה, בהיווכחנו לאחר מעשה כי הבל חזותה ושקר חינה, ורק יראת ה' והעשייה בה היא תהלה.

בספר זה נתגייענו רבות על הבנה מעמיקה בשיטת הרמב"ם. פעמים עמלנו על משפט אחד שבעה נקיים ועל פסקה שמונים ימי טוהר. חזור והבן. חזור ולטש. ביאורו של ספר זה נמשך שנות אדם רבות, ואף שילבנו בו איורים ושרטוטים רבים. הנה, כדרכי, מקום אתי לשבח עושי מצווה שנתאמצו לשם ה'. בכורת המלווה את המפעל כמעט מראשיתו, אשר יגע על מלאכת הניקוד הקשה, ואף הגיה וערך את לשון הביאור. איש בקי ומהיר במלאכתו, אשר בוערת בו אש קודש. תודה מיוחדת למבארים. הרב ד"ר **אלעד דוקוב** ביאר את תחילת הלכות "איסורי ביאה" ואת סופן בטוב דעתו. ר' **יונתן רבינוביץ** ביאר את "הלכות נידה", ונשתקע חודשים רבים מאוד בפתרון המבוכה בשיטת הרמב"ם בספירת ימי נידה וזיבה. פיזור הערפל, הישגי הביאור ודקדוקיו, נזקפים לזכותו. פיצוח דעתו המיוחדת של הרמב"ם ודיוקי לשונו הפיקו עונג גדול. ר' **אוהד נפש**, משיבת "קרני שומרון", ביאר ביאור ראשוני את "הלכות מאכלות אסורות", ולאחר שכלולן, שב להגיהן הגהה מדוקדקת במסגרת "מכון משה". השוחט, ר' **נתנאל מילס**, והרב **רועי דובקין**, ביארו את "הלכות שחיטה" בטוב דעת, ביגיעה רבה ובלימוד מעמיק, כפי אשר תחזינה עיני הקוראים. הרב דובקין סייע בעדי בלהט ובדבקות בעריכת כל הספר ובכל מה שיכול. יהי ה' עמם בכל אשר יפנו.

ספר זה יוצא לאור בשיתוף פעולה עם "מכון משה", העוסק במחקר משנת הרמב"ם לתחומיה ובהוצאתה לאור עולם, בראשות מו"ר **הרב רצון ערוסי**, ובסיוע משרד התרבות והספורט - מינהל התרבות - המחלקה למוסדות מחקר ומורשת, והמשרד לשירותי דת - ועדת עזבונות. תודה לשותפיי הנאמנים

ב"מכון משה", תודה אישית מקרב לב לרב ערוסי על סיועו המסור, ליו"ר **יוסי פרחי**, שהגיה את הדברים והוביל את שיתוף הפעולה בדבקות לבב ובשום שכל.

נעזרנו רבות בטובת עין שנהג בנו הרב **אמיתי בן דוד**, מחבר הספר "שיחת חולין", כשהעמיד לרשותנו איורים רבים הפזורים בספר והתיר לנו להשתמש בהם במהדורה זו. הרב אמיתי אף הגיה היטב את הלכות שחיטה וחלק ממאכלות אסורות. הרב **יעקב לאך**, מחבר הספר "טמוני חול", העמיד אף הוא לרשותנו תמונות, כמצוין בנספח התמונות, שעל עיצובן עמל **שמואל קפא**. תודה מיוחדת לרב **ישראל מאיר לוינגר**, לפניו רב העיר באזל, ומחבר ספרים רבים בהלכות שחיטה וטרפות, על ליווי המסור, על תמונות ואיורים שהעמיד לרשותנו ועל הערותיו החשובות בהלכות שחיטה ובחלק ממאכלות אסורות. תודה לשוחט הרב **יובל כהן** על התמונות שהעמיד לרשותנו, כמצוין בנספח התמונות. על עיבוד התמונות עמל **יעקב שהם**, שעמס על עצמו בכל עת למען תורת משה. הרב **לוי נפש**, סגן הרב במשחטת תנובה "אדום אדום", שאף הדריך אותנו בבית המטבחים. תודתנו נתונה לכולם. עוד יבואו על הברכה המגיהים. הרב **אריה כהן** שהוא גם מהנדס מזון והגיה את איסורי ביאה ומאכלות אסורות; הרב **ד"ר מרדכי הלפרין**, על מעברו היסודי ובייחוד בחלקים של מערכת הרבייה של הגבר והאישה (פרקים ד-ה, י, טז מאיסורי ביאה), ידיעותיו, מאמריו ועצותיו הטובות היו לנו לעזר רב. בנושאים רפואיים כללים עמד לימיני גם ידידי ד"ר **מרדכי אלפרין**. הרב **עמנואל מזרחי**, ר' **דוד משה**, **נחשון כהן** ובני **שקר**. הרב **יואל קטן**, הרב **צפניה ערוסי**, הרב **מיכאל חימי** ו**יאיר שאקי** עסקו ב"הלכות נידה". ועוד רבים וטובים עזרו בליבון נושאים מסוימים. תודה גם לכל מי שהגיהו חלקים מן הספר, למחצה או לשליש או לרביע.

תודה גם לרב **עמנואל מזרחי** ו**ליעקב עציון**, שסייעו לנו בעימוד הספר ובהגהתו, ולרב **הלל גרשוני**, שסייע בעריכת נוסח הרמב"ם. תודה לגב' **הילה בירן** על רעיון לבה הנפלא בעיצוב המיוחד של כריכת הספר, ולמר **יצחק וייספיש** על מאמציו המרובים בהפקת הספר ובליווי המסור של המפעל מתחילתו, בדבקות ובנועם. תודה **לחנן מגורי**, המנהל את אתר הספר בשום שכל, ו**ליונתן עזרן** על עצותיו הטובות. תודה עמוקה לשותפיי, אכסניה של קדושה, ישיבת "אור וישועה", בראשות מו"ר הרב **אליהו רחמים זייני**, שדברים רבים יוצאים מכוחו ומכוח כוחו, ולמנכ"ל **ישי בוצחק**, המוציא והמביא בטוב דעת. ואחרון חביב, לאיש יקר, ששמו **משה**, אשר מניע את הנחלת הרמב"ם בכל כוחו, מכוח קריאתו של הרבי מלובאביץ'. איש אשר אש קודש בו, מאיץ בנו ומסייענו, מעודד ותומך. להט לבבו מדביק את כולנו בעשייה מבורכת.

תהא משכורת כולם שלמה מעם ה' אלוהי ישראל, וזכות הנשר הגדול תהא חופפת עליהם. ואחרונים חביבים, הלוא הם בני ביתי. יברך השם את נוות ביתי, ישמרה הצור, המלווה את עבודתי הקשה במפעל זה, ואת ילדינו היקרים (ג.ב. אשתי היקרה, השבוע אטפל בדלת החורקת, לכל היותר בשבוע הבא). יהי רצון שנהיה אנחנו וצאצאינו כולנו אוהבי השם ולומדי תורתו לשמה.